

МУГАЛЛИМ ХАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИҮ

ISSN 2181-7138

№ 6/7 - 2022 жыл

Илимий-методикалық журнал

Редактор:

А. Тилегенов

Редакция аъзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ

Нагмет АЙЫМБЕТОВ

Байрамбай ОТЕМУРАТОВ

Кеңесбай АЛЛАМБЕРГЕНОВ

Алишер АЛЛАМУРАТОВ

Дилшодхўжа АЙТБАЕВ

Тўлкин АЛЛАЁРОВ

Умида БАҲАДИРОВА

Фархад БАБАШЕВ

Аскар ДЖУМАШЕВ

Гўлшара ЖУМАШЕВА

Мырзамурат ЖУМАМУРАТОВ

Аскарбай НИЯЗОВ

Сабит НУРЖАНОВ

Уролбой МИРСАНОВ

Бахтиёр РАХИМОВ

Арзы ПАЗЫЛОВ

Барлықбай ПРЕНОВ

Қаҳҳор ТУРСУНОВ

Тажибай УТЕБАЕВ

Саодат ТОШТЕМИРОВА

Амангелди УТЕПБЕРГЕНОВ

Ризамат ШОДИЕВ

Зафар ЧОРШАНИЕВ

Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ

Гулрухсор ЭРГАШЕВА

Шўлкемлестириўшилер:

Қарақалпақстан Республикасы

Халық билимлендириў

Министрлиги, ӨЗПНИИ

Қарақалпақстан филиалы

Өзбекстан Республикасы

Министрлер Кабинети

жанындағы Жоқарғы

Аттестация Комиссиясы

Президиумының 25.10.2007

жыл (№138) қарары менен

дизимге алынды

Қарақалпақстан Баспа сөз хәм хабар агентлиги тәрешинен 2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды №01-044-санлы гуўалық берилген.

Мәнзил: Нөкис қаласы,
Ерназар Алакөз көшеси №54
Тел.: 224-23-00

e-mail: uzniipnkkf@umail.uz,
mugallim-pednauk@umail.uz
www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

Журналға келген мақалаларға муўия қайтарылмайды, журналда жарыяланган мақалалардан алынган үзінділер «Мугаллим хәм үзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилиўи шарт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етилиди. Мақалаларда келтирилген маалыматларға автор муўиякер.

МАЗМУН

ТИЛ ҲАМ ЭДЕБИЯТ

Бабаева Ш.Б. Метод моделирования - прогнатический аспект в лингвистике.....	3

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Norliyev A. Boshlang'ich sinflarda adabiy ta'limning umumnazariy masalalari va o'quvchilarda intellektual anglash malakalarini shakllantirish	10
Pardayeva K.Z., Zamonova Sh.S. Bo'lajak o'qituvchilarning mediakompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari	14
Sayfullaev G.M., Sattorova D., Xaitova N. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiiy bilimlar haqidagi tasavvur va tushunchalarni shakllantirish hamda rivojlantirishning uslubiy asoslari	17
Ibrohimova M.F. Boshlang'ich sinflarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda grafik va jadval ko'rinishidagi topshiriqlardan foydalanish	21
Olloqova O'.M. O'quvchilarning pragmatik kompetensiyasini shakllantirishning nazariy-metodik asoslari.....	24
Qurbonova Sh.N. Boshlang'ich sinf texnologiya darslariga intensiv ta'limni tashkil etish.....	29
Yusufzoda Sh.Y. Alifbe davrida yozuv texnikasini o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari.....	34
Жаббарова А.Ш. Бошланғич синфларда бадий асар эпизодлари масаласи ва эстетик таҳлил методлари.....	38
Пўлотова Ю. Бошланғич синф она тили ва ўқиш дарсларида ахборот-ресурслар интеграциясини таъминлашда ўқитувчи компетентлиги	41
Хайруллаева Д.Н. Методика обучения примерам этнопедагогике на уроках родного языка и читательской грамотности в 1-2-х классах	47
Пўлотова Ю. Бошланғич синф она тили ва ўқиш дарсларида ахборот-ресурслар интеграцияси методик муаммо сифатида	51
Тошпулатова Н. Илмий дунёкарашни шакллантириш ва ўқувчиларни ақлий тарбиялаш (аниқ ва табиий фанлар мисолида)	57
Самиев А.С. Ўқувчиларни маънавий-ахлоқий тарбиясини такомиллаштиришда ҳадис намуналаридан фойдаланиш.....	62
Салохитдинова Н.М. Бошланғич синфларда интеграциялашган таълимни такомиллаштириш технологияси.....	68
Самиев А.С. Ҳадис маънавият ва ахлоқ.....	73
Имонова М.Б. Характер акцентуациясининг деструктив хулқ шаклланишига оиланинг таъсири.....	79
Джуракулова А.Х., Холикмуродова Д.Х. Бошланғич синф ўқувчиларнинг коммуникатив қобилиятларини шакллантиришнинг психологик ва педагогик хусусиятлари.....	82
Xidirova M.M. O'quvchi-yoshlarning ma'naviy tafakkurini shakllantirishda oila va mahallaning o'rni.....	86
Yorboboyeva I.B. O'smir yoshdagi o'quvchilarni oilaviy hayotga tayyorlashning psixologik imkoniyatlari.....	91
Kadirova D., Abdullayeva D. Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishning uzviyligi va uzluksizligini ta'minlashining nazariy asoslari.....	95
Xoliyorova D.N. Boshlang'ich sinflarda tabiatshunoslik fanlarini o'qitishda ilg'or pedagogik texnologiyalaridan foydalanishga doir ilmiy-nazariy qarash.....	101

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Qosimov F.M., Qosimova M.M. Arifmetik masalalarni yechishda tavsiya etiladigan ilmiy-usuliy mulohazalar.....	104
Умарзода Ш.А. “Алгоритмик тиллар ва дастурлаш асослари” фанини ўқитишда замонавий технологиялардан фойдаланиш.....	109
Абдуқодиров Ж.Б. Умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчиларини физика фани оптикка бўлимига доир ностандарт масалаларнинг мазмун-моҳияти билан таништириш	112

БАСЛАЎЫШ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТӘРБИЯ

Jo‘rayeva M.S. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilish jarayonini rivojlanishi, tadqiqiy bilish va refleksiv faoliyatlarini rivojlantirish	117
Xolmirzayeva Sh.M. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida steam ta’lim texnologiyasini qo’llash orqali bolalarda ijodiy faollikni rivojlantirish	120
Tursoatova G.T. Syujetli rolli o‘yinlar orqali maktabgacha o‘rta yosh guruhi bolalarning axloqiy sifatlarini shakllantirish	124
Xurramova S.A. Maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarni musiqa yordamida ma’naviy va axloqiy sifatlarini rivojlantirish yo‘llari.....	127
Payg‘amova J.T. Maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarda aqliy qobiliyatlarini o‘stirishda xorij tajribalaridan foydalanish.....	131
Boymurodova S.E. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijtimoiy hissiy rivojlanishi	134
Jo‘rayeva N.Z. Maktabda va oilada mehnat tarbiyasini rivojlantirish orqali tadbirkorlik motivatsiyasini shakllantirish	140
Нигматуллаева М.И. Катта ва тайёрлов гуруҳларда коммуникатив ўйинларни ташкил этиш орқали мулоқот кўникмасини шакллантириш	145
Хайруллаева Ш.А. Дидактик ўйинлар орқали болаларни мустақил фикрлашга ўргатишдаги методик имкониятлар.....	151
Пардаева Р.Э. Мактабгача ёшдаги болалар мулоқот маданиятини ривожлантиришнинг ижтимоий психологик хусусиятлари.....	156
Ramatjonova G.B. Maktabgacha ta’lim tashkilotidagi ota-onalarning mashg‘ulotlar orqali pedagogik-psixologik savodxonligini oshirish	162
Samadova Y.T. Maktabgacha va boshlang‘ich maktab yoshidagi bolalarni ijtimoiylashtirishning ta’limdagi o‘rni va roli	166

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ҲАМ СПОРТ

Махмудова М.Қ. Ёшларни жисмоний тарбия ва спортга жалб қилишда олимпия таълимининг аҳамияти.....	170
Вахриев J.E. Yosh bokschilarning jismoniy tayyorgarligini amalga oshirish metodlari va ularning mazmuni	175

4. Qurbonova S. N., Abdullayeva F. TARBIYA DARSLARIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH //Scientific progress. – 2021. – T. 2. – №. 6. – С.1030-1035.
5. Mukhamadovna T. M., Djamshitovna K. M., Narzullayevna Q. S. Art as a significant factor of forming world outlook of students //Middle European ScientificBulletin.– 2021.–T.11.

REZYUME

Maqolada umumiy oʻrta taʼlim muassasalarida “Texnologiya fanini oʻqitishda oʻquv faoliyatida qoʻllaniladigan texnologik jarayonlar haqida bayon etilgan. Texnologiya taʼlimi darslarida oʻquvchilarni dunyoqarashni shakllantirishga bajariladigan amaliy mashgʻulotlar yuzasidan fikr yuritilgan. Texnologik taʼlimi orqali oʻquvchilarda kasb-hunar tanlash, milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida ijtimoiy munosabatlarga kirisha olish kompetensiyalarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega.

РЕЗЮМЕ

В данной статье представлен технологический процесс предмета "Технология" для преподавателей средних специальных учебных заведений. На уроках технологии, которые проводятся для формирования мировоззрения учащихся необходим практический аспект работы. Через технологическое образование важно формировать у учащихся компетенции выбора профессии, основанные на национальных и общечеловеческих ценностях.

SUMMARY

This article presents the technological process of the subject "Technology" for teachers of secondary specialized educational institutions. At the technology lessons that are held to form the worldview of students, a practical aspect of work is necessary. Through technological education, it is important to form in students the competencies of choosing a profession based on national and universal values.

ALIFBE DAVRIDA YOZUV TEXNIKASINI OʻRGATISHNING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Yusufzoda Sh.Y.

Buxoro davlat universiteti

Boshlangʻich taʼlim metodikasi kafedrasi oʻqituvchisi

Kalit soʻzlar: yozuv, texnika, dars, mashq, avtoruchka, harf elementlari, tizim, taʼlim, ilmoq.

Ключевые слова: письмо, техника, урок, упражнение, перьевая ручка, элементы письма, система, образование, крючок.

Key words: writing, technique, lesson, exercise, fountain pen, letter elements, system, education, hook

Vatanimiz mustaqilligining dastlabki kunlaridan boshlaboq jamiyatni isloh qilish va yangilash jarayonining eng muhim boʻgʻini, jamiyatdagi demokratik oʻzgarishlarning, iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishning, Respublikani jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvining zarur va majburiy sharti sifatida taʼlim sohasini isloh qilish siyosati izchillik bilan amalga oshirilmoqda.

Xalq taʼlimi vazirligining buyrugʻiga asosan DTS, oʻquv dasturlari ekspertizadan oʻtkazildi va shu xulosa asosida umumiy oʻrta taʼlimning yangi tahrirdagi Davlat taʼlim standarti, modernizatsiya qilingan oʻquv dasturlari tayyorlandi va tajriba – sinovdan oʻtkazilib, ayni damda amalga tatbiq etilmoqda.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi oldiga qo'yilgan vazifalarning bajarilishini nazorat qilish ta'lim standarti orqali amalga oshiriladi. Ta'lim standarti asosida davlat boshlang'ich sinf o'quvchilaridan standartga belgilab qo'yilgan ko'rsatkichlarga erishishni talab qiladi va o'z navbatida, bu ko'rsatkichlarga erishish uchun zarur bo'lgan ta'limiy xizmatlar va vositalar bilan ta'minlaydi.

Boshlang'ich ta'lim standarti ta'lim sohalariga qo'yilgan standart ko'rsatkichlarni mujassamlashtiradi. Standartning mezon va parametrlarini ta'lim sohalariga belgilab qo'yilgan ta'lim standartining ko'rsatkichlari tashkil etadi. Ta'lim sohalarini bo'yicha ta'lim natijasining sifati xuddi mana shu ko'rsatkichlarga asoslangan holda aniqlanadi. Bu o'rinda belgilab qo'yilgan ko'rsatkichlar umumlashtiriladi hamda aniq o'lchov birliklarida ifodalanadi.

O'quvchilar tayyorgarlik davrida ayrim mashqlarni bajargan bo'lishlariga qaramay, alifbe davrida o'qituvchi navbatdagi darsni e'lon qilish bilan birga yozuv asboblarini qayta tekshirib chiqishi lozim. Shu bilan birga, quyidagi vazifalarni bajarishni maqsad qilib qo'yishi lozim:

1. Barmoq va qo'l muskullari harakatini o'stiruvchi gimnastik mashqlar o'tkazish.
2. Doskaga mashqni yozib ko'rsatish va asosiy e'tiborni nimaga jalb etishni tushuntirish. (Ayrim o'quvchilar harfni qanday yozishni so'zlab berishlari ham mumkin)
3. Daftardan foydalanishni, yozuvni qayerdan boshlashni tushuntirish.
4. Partada to'g'ri o'tirish, ruchkani to'g'ri ushlash, daftarni to'g'ri tutish qoidalarini eslatib o'tish.
5. Har bir qatorga nechta harf yozishni tushuntirish, o'quvchilarning yozuvini muntazam kuzatib borish.
6. Ishning birinchi qismi tugallangandan so'ng (o'qituvchining savoliga qarab) bajargan yozuvlarini doskadagi namuna bilan solishtirib ko'rishga va yo'l qo'ygan xatolarini topishga o'rgatish.
7. Vazifani qayta tushuntirish orqali o'quvchilardagi kamchiliklarni yo'qotish.
8. Jismoniy mashq daqiqalari o'tkazish.
9. Yangi mashqni tushuntirish, dasrlikning qaysi beti, qachon va necha qator yozish kerakligini belgilab qo'yish.
10. Ko'z bilan daftar orasidagi masofani to'g'ri saqlashga o'rgatish.
11. Har bir mashqni bajarishda uni tahlil qilish, zarur bo'lsa, qo'shimcha ko'rsatmalar berish.
12. O'quvchilarga bajariladigan vazifalarni aniq ko'rsatish.

Bu davrda o'quvchilarni asta-sekin "Husnixat" daftarlaridan to'g'ri foydalanishga o'rgatib borish zarur. O'qituvchining ko'rsatmasiga binoan o'quvchi daftardan zarur mashqni topishi va bajarishi lozim. Alifbegacha bo'lgan davrdan boshlab harf va uning elementlarini bir xil balandlikda, qiyalikda va qalinlikda yozishga qaratish talab etiladi.

Ko'chirib yozish mashqlari uchun esa ayrim harf elementlari emas, balki alohida guruhlar beriladi.

Alifbegacha bo'lgan davrda bu talablarning amalga oshirilishi alifbe davrida darsni yanada samaraliroq olib borish uchun imkoniyat yaratadi.

Alifbe davrida o'quvchilar nutq tovushlari bilan tanishadilar, so'z tuzishga, so'z va gaplarni o'qishga hamda ayrim elementlar, harflar, o'tilgan harflar ishtirokida so'z va gaplar yozish ham o'rgatiladi. Alifbe davrida bolalarni yozishga o'rgatish juda muhimdir. Bu davrda o'quvchilarga harf va uning elementlari «Alifbe» daftarida ko'rsatilgan tartibda o'rgatiladi. O'quvchilarga vaqt-vaqti bilan yozuv gigiyenasi qoidalarini eslatib turish lozim.

Alifbe davrida bajariladigan asosiy grafik ishlar quyidagilardan iborat:

1. Kichik va bosh harflarni alifbe tartibida yozish.
2. Harflarni bo'g'in va so'zlarda qo'shib yozish.
3. Qo'l harakatini uzmay yozishga o'rgatish.
4. Harflarning qiyaligini va enini to'g'ri saqlashga o'rgatish.

O'quvchilar tomonidan harflarning shaklini yozishda ularning yozuvini ko'zdan kechirib chiqish, ayrim harflarning elementini noto'g'ri yozayotgan o'quvchilarga shu elementning to'g'ri yozilishini ko'rsatib berish lozim. O'quvchilarda bu davrda harflarni to'liq yozmaslik, harflarni almashtirib yozish kabi xatolar uchraydi. Alifbe davrida (va o'quv yilining 2 yarmida ham) o'quvchilarning yozayotgan matnlarini uch xil yo'l bilan tahlil qilish mumkin:

- a) so'z tarkibini aniqlash;
- b) so'zning ma'nosini aniqlash;
- c) mashqlarning grafik tasviri ustida ishlash.

Shularning hammasini hisobga olgan holda «Husnixat» daftaridagi mashqlarni joylanishi «Alifbe» kitobi asosida berilgan.

Alifbe davrida o'quvchilarni bo'g'inlab yozishga, keyinroq esa so'zlarni bir butun qilib yozishga o'rgatish lozim.

Ayrim o'quvchilar so'zlarni harflarni alohida-alohida yozishga harakat qiladilar, bunga aslo yo'l qo'ymaslik lozim, chunki harflarni alohida-alohida yozish natijasida ayrim harflarni tushirib qoldiradilar va almashtirib yozadilar. Bu davrda o'quvchilarni yoddan yozishga ham o'rgatish lozim. Buning uchun quyidagi kabi topshiriqlarni berib borish lozim: matnni o'qib, yozilishiga qara, doskaga qaramay yoz, o'qi, namuna bilan solishtirib ko'r.

Alifbe davrining oxirida ko'pchilik o'quvchilarda yozuv malakasi hosil bo'ladi, ammo bu bilan qanoatlanmasdan yozuvga o'rgatish malakasini takomillashtirib borish talab etiladi. Quyida kichik r harfining qanday o'rgatilishini ko'rsatib o'tamiz.

Dars mavzusi. Kichik «r» harfini to'g'ri va chiroyli yozishga o'rgatish.

Darsning borishi.

O'quvchilar, oldingi darsda «Alifbe» kitobidan qaysi tovushni o'tgan edik? Shu tovush so'zning o'rtasida, oxirida va boshida kelgan so'zlardan ayting (o'quvchilar so'z topadilar). Endi kesma alifbedan kichik r harfini toping. Mana bu - kichik r harfining bosma shakli. Endi sizlar bilan harfning yozilishini o'rganamiz. (O'qituvchi doskada ko'rsatadi.) Men qaysi tomondan boshlab yozyapman va qaysi tomonga qo'limni yo'naltiryapman: shunga qarab turing.

Kichik r harfi ikki elementdan tuzilgan bo'lib, birinchi elementi ikkita bir-biriga qo'shilgan to'lqinsimon unsurdan tashkil topgan bo'lib, ikkinchi elementi esa osti ilgakli kichik tayoqcha shaklida bo'ladi. Ammo yozayotganda har ikki elementini bir-biriga qo'shib yozamiz, bu harfni yozishda qo'l harakati uzilmaydi.

-Qarang, men harfning birinchi unsurini qanday yozaman, daftarning o'rta chizig'idan 1,5 mm pastdan boshlab yuqoriga qarab qiya va ilmoqli shaklda yozamiz, ikkinchi unurni yuqori chiziqdan pastga qarab to'g'ri chiziqli ilmoqli shaklda yozamiz.

Bu harfni yozishda uning qiyaligiga alohida e'tibor bering. U daftarning qiya chizig'iga parallel bo'lsin.

Avtoruchkani chiziqning ustidan qayta yurgizishda uni yo'g'on qilib yubormang, chunki harfning yo'g'onligi bir xil qalinlikda bo'lishi kerak.

-Qani, o'quvchilar, bu harfni yozishga boshlashdan oldin, yozuv vaqtida partada qanday o'tirish lozim ekanligini aytib bering-chi? Oyog'imiz qayerda turishi kerak? Gavdani qanday tutamiz? (O'quvchilar javob beradilar.) Ruchkani qaysi barmoqlarimiz bilan ushlaymiz? Ko'rsatkich barmog'imiz qayerda turadi? Avtoruchkani qanday ushlayotganimizni tekshirib ko'ramiz. «Bir» deganda ko'rsatkich barmog'imizni ko'taramiz, «ikki» deganda tushiramiz. (O'quvchilar ruchkani ko'targan holda ko'rsatkich barmoqlarini ko'rsatadilar).

Endi daftarimizning to'g'ri turganligini tekshiramiz. Daftarning chetki qirralarini partaning ustidagi qiya chiziqqa to'g'rilab olamiz. Harfni yozishga boshlaymiz. Siz ham harflarni men daftaringizda ko'rsatgandek qilib bir tekis yozing. Bir qatorga 10 tadan ortiq yozmang.

Shundan keyin o'qituvchi o'quvchilarning yozuvlarini tekshirib chiqib, zarur bo'lsa tegishli ko'rsatmalar beradi, o'quvchilar yana ikki qator yozib mashq qiladilar.

O'quvchilar kichik r harfini yozish malakasini egallab olganlaridan keyin «Husnixat» daftaridan so'zlar yozdiriladi: ari, arra, anor, shar.

O'quvchilarga so'zlarni yozdirishdan avval o'qituvchi doskada ularning bog'lanishini ko'rsatib beradi va kichik r harfi o'zidan oldingi va keyigi harflar bilan qo'l harakati uzilmasdan qo'shib yozilishini eslatib o'tadi.

Bir qator yozib bo'lingandan so'ng o'quvchilarning qo'llari toliqib qolmasligi uchun qisqa og'zaki ko'rsatmalar beriladi.

Darsni yakunlashda o'qituvchi o'quvchilarda uchragan ayrim tipik xatolarni va eng yaxshi yozgan o'quvchilarni eslatib o'tadi, uyga vazifa beradi: ikki qator kichik r harfini va shu harf ishtirok etgan so'zlarni yozib kelish.

Birinchi sinfda o'quv yilining ikkinchi yarmida ona tili darslarida yozuvning orfografik tomoniga e'tibor berib, uning grafik tomonini esdan chiqarib qo'ymaslik kerak. Ayrim harflarning yozilishini bir yoki ikki kun emas, balki bir necha kun mashq qildirish mumkin. Ammo mashqlarning turi har xil bo'lishi lozim. «Husnixat» kitobida II yarim yil uchun berilgan materiallar alifbe davridagiga o'xshab soatlarga yoki qismlarga ajratilgan emas. O'qituvchi o'z istagicha ona tilidan o'tayotgan mavzusiga moslab yozuv mashqlarini tanlab olishi mumkin.

Uyga vazifa qilib shu harf ishtirok etgan so'zlarni topib yozib kelish topshiriladi. Agar o'quvchilar shunda ham bu harfning yozilishini yaxshi o'zlashtirib ololmasalar, keyingi darslarda yana takrorlash mumkin. Ayrim vaqtlarda esa shu harfdan tashkil topgan so'zlarni esa «Husnixat» daftaridan ko'chirib yozishga berish mumkin.

Kichik harflarday bosh harflar ham guruhlariga ajratib berilgan. Masalan, o'xshash elementli L va M harflarini bir darsda mashq qildirish mumkin. Bosh harflarni mashq qildirishda o'quvchilarga tanish bo'lgan shahar va daryolarning nomini, kishilarning ismini yozdirish mumkin.

Quyida ona tili darsining tarkibiy qismida husnixat mashqlari qanday o'tkazilishini namuna tarzida ko'rsatib o'tamiz.

Dars mavzusi: d va t undoshlarining aytilishi va yozilishi.

Darsning borishi.

Darsning boshlanishida o'quvchilar bilan quyidagicha savol javob o'tkaziladi.

1. Gap nimadan tuziladi?
2. So'z nimalardan tuziladi?
3. Tovushni nima qilamiz?
4. Yozuvda tovushlar nima bilan ifodalanadi?

Shundan so'ng yangi mavzuni bayon qilishga o'tiladi.

Yangi mavzu d va t undoshlarining aytilishi va yozilishini o'quvchilarga tushuntirishdan oldin chiroyli yozuv qoidalariga asoslanib «Husnixat» daftaridagi d va t harflarini ikki qatordan yozib mashq qildiriladi. Harflarni yozdirishga boshlashdan oldin ularning qanday yozilishi, qanday unsurlardan tuzilganligi, boshqa harflar bilan bog'lanishi haqida yana qayta tushuncha berib, eslatib o'tiladi: kichik t harfi ikki unsurdan tuzilgan bo'lib, ular qo'lni uzgan holda yoziladi. Boshqa harflar bilan, so'zning qayerida kelishidan qat'i nazar, qo'shib yoziladi. Kichik d harfi ham shu tartibda tushuntiriladi. Keyin «Ona tili» darsligidan shu mavzuga oid material tushunriladi va mashqlar bajariladi. Mashqni 3-4 o'quvchiga o'qitib, d va t undoshlari qatnashgan so'zlar izohlab yozdiriladi. Shundan so'ng yangi mavzuga mos maqol va topishmoqlarni yozdirish mumkin.

Husnixat mashqlarini ona tili darsi bilan bunday bog'lab o'tish to'g'ri va chiroyli yozish malakalarini hosil qilish va ona tili fanini ham puxta o'zlashtirishga asos bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azimov Y.Y., Qo'ldoshev R.A.. Husnixatga o'rgatishning amaliy asoslari. - Toshkent: Turon Zamin Ziyo nashriyoti, 2018.-132 b.

2. Safarova R. va boshqalar. Savod o'rgatish darslari. (Alifbe o'qitish bo'yicha metodik qo'llanma). -T.: Ma'naviyat, 2003, -96 bet.
3. O'zbekiston Respublikasi uzluksiz ta'lim milliy o'quv dasturlari. -T.: 2021.

REZYUME

Bu maqolada alifbe davrida yozuv texnikasini o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari, usullari yoritilgan. Harf va uning elementlari shaklini tushuntirishda dastlab doskaga yozib ko'rsatish, yozishda yo'l qo'yiladigan xato va kamchiliklarni bartaraf qilish. O'quvchilarda chiroyli, aniq va toza yozishga qiziqish va muhabbat uyg'otish. Alifbegacha bo'lgan davrdan boshlab harf va uning elementlarini bir xil balandlikda, qiyalikda va qalinlikda yozishga o'rgatish bosqichlari ko'rsatilgan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье описаны уникальные особенности и методы обучения технике письма в период алфавита. При объяснении формы буквы и ее элементов сначала запишите ее на доске, устраните ошибки и недочеты в письме. Вызывать у учащихся интерес и любовь к красивому, четкому и чистому письму. Из доалфавитной эпохи показаны этапы обучения написанию буквы и ее элементов при одинаковой высоте, наклоне и толщине.

SUMMARY

This article describes the unique features and methods of teaching writing techniques in the alphabet period. When explaining the shape of the letter and its elements, first write it on the board, eliminate mistakes and shortcomings in writing. Arousing interest and love for beautiful, clear and clean writing in students. From the pre-alphabetic era, the stages of learning to write a letter and its elements at the same height, slope and thickness are shown.

БОШЛАНҒИЧ СИНФЛАРДА БАДИИЙ АСАР ЭПИЗОДЛАРИ МАСАЛАСИ ВА ЭСТЕТИК ТАҲЛИЛ МЕТОДЛАРИ

Жаббарова А. Ш.

БухДУПИИ II босқич магистранти

Калит сўзлар: эпизод, образ, миллий қахрамон, Тўмарис, Алишер, қиёсий таҳлил, типология, феномен хусусиятлар, таҳлил, тамсил, ташбех, методик ёндашув, дидактик хусусият, миллий урф-одат ва ҳоказо.

Ключевые слова: эпизод, персонаж, национальный герой, Томарис, Алишер, сравнительный анализ, типология, феноменальные признаки, анализ, метафора, аллегория, методический подход, дидактический признак, национальная традиция и др.

Key words: episode, character, national hero, To'maris, Alisher, comparative analysis, typology, phenomenal features, analysis, metaphor, allegory, methodical approach, didactic feature, national tradition, etc.

Бадий асар тилини чуқур тадқиқ этиш ва ўрганиш нафақат филология илмининг балки таҳрир илмининг ҳам долзарб масалаларидан бири ҳисобланади. Чунки шундай тадқиқот туфайли бадий нутқнинг ўтмишдаги ва ҳозирги аҳволи, истиқболдаги тараққиёт йўлларини белгилаш мумкин бўлади. Ўз навбатида бадий нутқ ҳам адабий тилга таъсир этади ва тил маданиятининг тобора ўсиб, ривожланишини таъминлайди. Тил воситасининг вазифаси адабиётда, хусусан, бадий адабиётда муайян бир маъно ифодалаш билан чекланмайди. Балки бадий ижодда у тимсол яратишга ҳам хизмат қилади. Тимсол бадий асарнинг асосини ташкил этади. Тасвир воситаси-образли нутқ туфайли бадий асарнинг мазмун, ғояси очила боради, шу билан унинг таъсир кучи, эстетик моҳияти ошади.